

MONITORIMI I ZBATIMIT TË SË DREJTËS PËR INFORMIM NË INSTITUCIONE PUBLIKE VENDORE

2016

Botimi i këtij libri është mbështetur financiarisht nga Zyra e Marrëdhënieve me Publikun e Ambasadës së SHBA-së në Tiranë. Opinione, gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e shprehura në këtë botim janë të autorit dhe nuk përfaqësojnë dosmosdoshmërisht ato të Departamentit të Shtetit.

© ISHM

Albanian Media Institute
Instituti Shqiptar i Medias

Rr. Gjin Bue Shpata, No.8, Tiranë, Albania
Tel./fax: ++ 355 4 2229800
E-mail: info@institutemedia.org
www.institutemedia.org

HYRJJE

Ligji i parë për të drejtën e informimit në Shqipëri daton nga viti 1999. Edhe pse i konsideruar si një ligj relativisht i mirë në adoptimin e tij, pas 15 vitesh ligji u konsiderua i pamjaftueshëm dhe me mangësi për të garantuar një rregullim të kënaqshëm të së drejtës së qytetarëve për t'u informuar. Për pasojë, pas një sage të rishikimit të ligjit, parlamenti miratoi në shtator 2014 ligjin e ri për të drejtën e informimit. Miratimi u pasua nga një periudhë gjashtë-mujore, ku u lihej kohë Komisionerit për Të Drejtën e Informimit dhe institucioneve përkatëse të përgatiteshin për programin e transparencës dhe zbatimin e ligjit.

Miratimi i këtij ligji të ri vjen pas një periudhe të gjatë ku si qytetarët, ashtu dhe mediat, vënë në pikëpyetje transparencën e administratës dhe zbatimit të së drejtës së informimit. Megjithë ndryshimet e bëra ndër vite si dhe progresit teknologjik dhe hapjes së portaleve qeveritare që lehtësojnë dhënien e informacionit, etja për transparencë më të madhe qeveritare mbetet. A është e justifikuar kjo pakënaqësi? Sa njihet dhe sa përdoret në të vërtetë ky ligj i rëndësishëm? Cilat janë problemet kryesore që ndeshen nga të dyja palët? Monitorimet në praktikë të zbatimit të ligjit janë tejet të pakta dhe të rralla për t'u përgjigjur me saktësi.

Duke pasur parasysh rëndësinë e madhe të së drejtës së informimit si për shoqërinë, ashtu dhe për median, ky material synon të hedhë dritë si mbi standardet e rregullimit me ligj të së drejtës së informimit, ashtu dhe mbi zbatimin e këtij ligji në jetën e përditshme të qytetarëve. Pjesa e parë e materialit është një vështrim i shkurtër i standardeve të njohura ndërkombëtare në lidhje me rregullimin e së drejtës së informimit dhe kriteret kryesore që duhen patur parasysh në këtë fushë. Pjesa e dytë është përshkrimi dhe prirjet kryesore të testimit në praktikë të zbatimit të ligjit nga media dhe qytetarët. Ky testim në praktikë u bë në kohën që ligji kishte hyrë në fuqi dhe po kështu ishin hartuar udhëzimet për zbatimin e tij. Ndërkohë, testimi përkoi me fillimin e punës nga administrata e re e sapozgjedhur vendore, sipas hartës së re administrative. Për rrjedhojë, ky testim nuk vë në provë vetëm zbatimin e të drejtës për informim, por edhe gatishmërinë dhe dëshirën e administratës së re për t'iu përgjigjur qytetarëve dhe gazetarëve.

E DREJTA PËR INFORMIM SIPAS STANDARDEVE NDËRKOMBËTARE

E drejta e informimit është një e drejtë njerëzore e njohur botërisht. Megjithatë, ashtu si ndodh me çdo të drejtë tjetër, duhet të jetë e balancuar dhe e kufizuar në disa aspekte, me qëllim që të garantohet mbrojtja e të drejtave të tjera dhe të shmangen konfliktet. Në rastin e aksesit në informacion, aktet për lirinë e informimit baraspeshohen ose kufizohen me ligje për informacionin e klasifikuar dhe ligje për mbrojtjen e të dhënave personale.

4

Fryma e rregullimit ligjor të së drejtës së informimit

E drejta themelore për akses në informacionin publik garantohet nga Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut. Më konkretisht, neni 19 thotë: “Të gjithë kanë të drejtën e lirisë së mendimit dhe shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë për të pasur mendime pa ndërhyrje dhe të kërkosh, marrësh dhe japësh informacion dhe mendime nëpërmjet çdo medie, pavarësisht kufijve.” Gjithashtu, Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut mbron dhe garanton plotësisht lirinë e shprehjes si një e drejtë themelore e njeriut dhe njëherësh përpiqet edhe të mbrojë dinjitetin njerëzor kundër shpifjes apo shkeljeve të tjera të ngjashme. Më konkretisht, neni 10 garanton lirinë e shprehjes si një të drejtë të domosdoshme dhe të patjetërsueshme:

“Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që të kërkojnë licensimin e ndërmarrjeve të transmetimit audio, kinematografik ose televiziv.”

Në këtë kontekst, Konventa njeh lirinë për të marrë informacion pa pasur ndërhyrje nga autoritetet publike si një të drejtë themelore

të njeriut, të cilën shtetet palë të Konventës duhet ta respektojnë. Gjithashtu, Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut ka marrë vendime të rëndësishme që përbëjnë interpretime të detyrimeve të Konventës dhe si të tilla duhen zbatuar nga gjykatat e të gjitha shteteve palë të Konventës, sa herë të ketë raste të tilla.

Në vitin 1981, Komiteti Ministror i Këshillit të Europës nxori një rekomandim për gjithë shtetet anëtare, i cili i njihte të drejtën të gjithë qytetarëve të këtyre vendeve që të merrnin informacionin nga autoritetet publike, duke bërë një kërkesë për këtë qëllim.

Vendi që ka kaluar i pari një ligj për të drejtën e informimit është Suedia, nga viti 1776. megjithatë, një nga ligjet më të rëndësishme në këtë aspekt ka qenë ai i SHBA i vitit 1966, i cili ka shërbyer si model edhe për vende të tjera që kanë adaptuar më vonë këtë ligj.

Parimi bazë i ligjeve për të drejtën e informimit në botë është se qytetarët kanë të drejtë të kërkojnë materiale që zotërojnë autoritetet publike. Përcaktimi i dokumenteve dhe materialeve që mund të kërkojnë ndryshon nga vendi në vend, por mundësia për t'i marrë këto materiale nga autoritetet mbetet i njëjti.

Një tjetër parim bazë është që qytetarët nuk janë të detyruar të motivojnë kërkesën për materialet që duan. Gjithashtu, në disa vende e drejta e informimit i njihet jo vetëm qytetarëve vendas, por kujtdo që kërkon informacion. Madje ka vende të cilat pranojnë edhe që kërkesat të dorëzohen në mënyrë anonime, me qëllim parandalimin e diskriminimit.

Përkufizimi i autoriteteve publike të detyruara të japin informacion për qytetarët ndryshon nga vendi në vend. Ndërkohë që disa vende përfshijnë autoritetet në çdo nivel qeverisjeje, ndërkohë që ka autoritetet gjyqësore, legjislative ose të sigurimit që përjashtohen nga detyrimi për të dhënë informacion.

Një pikë e diskutueshme është nëse në autoritetet publike duhen përfshirë edhe kompanitë private që marrin para nga projekte publike. Në disa vende, ligji e ka lejuar kërkesën e informacionit nga këto subjekte, me qëllim që të garantohet respektimi i të drejtave të njeriut.

Natyrisht, e drejta e informimit nuk është e pakufizuar në asnjë vend. Përjashtimet e respektimit të kësaj të drejte zakonisht përfshijnë mbrojtjen e sigurisë kombëtare, jetën private, interesat tregtare, rendin publik,

informacionin e marrë në mirëbesim, si dhe diskutimet e brendshme të autoriteteve publike.

Në këtë aspekt, ka shumë ligje që parashikojnë se për t'i mohuar dikujt të drejtën e informimit duhet përdorur testi i interesit publik. Pra, nëse jepet materiali në diskutim dhe kjo gjë shkakton një dëm të caktuar, nëse interesi publik e kërkon që materiali të jepet ose të botohet, atëherë dëmi është më pak i rëndësishëm.

Një tjetër aspekt i ligjeve për të drejtën e informimit ka të bëjë me procedurën e apelimit nëse refuzohet një kërkesë për informacion. Këto mund të bëhen brenda vetë strukturës ku kërkohet informacioni si fillim dhe pastaj te një organ i jashtëm, në shumicën e rasteve te Avokati i Popullit ose Komisioneri i të Drejtës së Informimit.

6

PARIMET BAZË TË LEGJISLACIONIT PËR TË DREJTËN E INFORMIMIT NË BOTË

1. Akses maksimal: Aksesin sa më i gjerë ndaj informacionit duhet të jetë parimi udhëheqës i ligjit për të drejtën e informimit.
2. Detyrimi për të bërë informacionin publik: organet publike duhet të jenë të detyruara të bëjnë publik informacione kyç për publikun.
3. Nxitja e qeverisjes së hapur: organet publike duhet të jenë aktive në nxitjen e qeverisjes së hapur.
4. Gamë e kufizuar e përjashtimeve: Përjashtimet duhet të përcaktohen qartë dhe duhet t'i nënshtrohen testeve të rrepta të “interetit publik” dhe të “dëmit.”
5. Proceset për të lehtësuar aksesin: Kërkesat për informacion duhet të procedohen me shpejtësi dhe pa diskriminim dhe duhet të ketë një rishikim të pavarur në raste kur refuzohet dhënia e informacionit.
6. Kostot: njerëzit nuk duhet të shkurajohen nga kërkesat për informacion si pasojë e kostove të tepruara.
7. Dhënia e informacionit ka përparësi: Ligjet që bien ndesh me parimin e aksesit maksimal duhet të ndryshohen ose të shfuqizohen.

T. Mendel, Liria e Informimit, UNESCO, 2008.

Parimet bazë të legjislacionit për të drejtën e informimit në botë

Për t'i bërë edhe më të qarta se cilat janë parimet bazë të dhënies së informacionit për publikun nga autoritetet publike, UNESCO¹ ka hartuar një listë me parimet kryesore që rregullojnë të drejtën e informimit. Këto parime janë hartuar duke u bazuar te një mori dokumentash ndërkombëtare, si nga Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut, rekomandimet përkatëse nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë (OSBE) dhe Këshilli i Europës (KiE), Konventa e Aarhusit, si dhe materiale të tjera të lidhura me to. Sektori i mëposhtëm shpjegon në hollësi secilin nga këto parime.²

1. Akses maksimal: Aksesit sa më i gjerë në informacion duhet të jetë parimi udhëheqës i ligjit për të drejtën e informimit.

Ky parim nënkupton që gama e të drejtës për informim të jetë mundësisht sa më e gjerë, përsa i përket llojit të informacionit të kërkuar, organeve nga të cilat mund të kërkosh informacion, si dhe personave që mund ta ushtrojnë të drejtën e informacionit. Duke pasur parasysh që shumë persona mund të mos jenë në gjendje të identifikojnë me saktësi dokumentin që kërkojnë, ky akses nënkupton që atyre t'u jepet ndihma e duhur edhe për të identifikuar dokumentin apo informacionin e kërkuar.

2. Detyrimi për të bërë informacionin publik: organet publike duhet të jenë të detyruara të bëjnë publik informacione kyç për publikun.

Për ta zbatuar në praktikë të drejtën e informimit nuk mjafton thjesht t'u drejtosh organeve publike kërkesa për informacion. Aksesit i vërtetë

¹ T. Mendel, "Freedom of Information: A comparative legal survey," UNESCO, 2008.

² Lista e hartuar nga UNESCO përmbante dhe dy parime shtesë: mbledhjet e qeverisë duhet të jenë të hapura për publikun dhe mbrojtjen për bilbilfryrësit. Meqenëse ky botim trajton vetëm dhënien e informacionit, këto dy parime nuk janë analizuar si pjesë e botimit.

përfshin edhe detyrimin e këtyre organeve për të bërë publik informacion thelbësor, pa qenë nevoja që dikush ta kërkojë këtë gjë. Natyrisht që gama e publikimit të informacionit ndryshon në varësi të organit publik dhe mundësive që ka për publikim, por parimi është që me kalimin e kohës sasia e informacionit të bërë publik duhet të vijë në rritje, sidomos me lehtësinë e teknologjive të reja.

3. Nxitja e qeverisjes së hapur: organet publike duhet të jenë aktive në nxitjen e qeverisjes së hapur.

Në shumë vende ekziston një kulturë e rrënjosur e sekretit shtetëror dhe në fund të fundit e drejta e informimit varet nga ndryshimi i këtij mentaliteti, pasi vështirë se edhe ligji më përparimtar mund ta detyrojë nëpunësin më të mbyllur të japë informacion. Pas miratimit të një ligji të mirë hapi i parë që duhet bërë është puna bindëse se një qeveri e hapur që i jep informacion publikut është një e drejtë themelore. Për këtë arsye mund të nevojiten një sërë masash për të ndryshuar kulturën e shtetit të mbyllur dhe për të garantuar të drejtën e informimit për publikun. Masat në këtë aspekt mund të jenë të ndryshme, të tilla si: caktimi i një organi përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të së drejtës për informim, edukimi i publikut, botimi i udhërrëfyesve për të drejtën e informimit, etj. Masa të rëndësishme janë edhe sanksionet në rastet kur nuk respektohet e drejta e informimit, përfitimet për zbatuesit e zellshëm të së drejtës së informimit, si dhe mjete monitorimi të vazhdueshëm për gjendjen e zbatimit të së drejtës së informimit.

4. Gama e kufizuar e përjashtimeve: Përjashtimet duhet të përcaktohen qartë dhe duhet t'i nënshtrohen testeve të rrepta të “interetit publik” dhe të “dëmit.”

Vendosja e përjashtimeve për zbatimin e të drejtës së informimit është një detyrë delikate. Kufizimet e tepruara mund të përdoren nga qeveria për të mohuar dhënien e informacionit dhe mund të sabotojnë një ligj të mirë për të drejtën e informimit. Nga ana tjetër, është gjithashtu

e rëndësishme dhe e domosdoshme të ruhen informacione që duhet të jenë sekrete. Këto kufizime të informimit duhet të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare për kufizimin e lirisë së shprehjes, domethënë të jenë të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe të jenë proporcionale me mbrojtjen që duhet të ofrojnë ndaj informacionit të ndjeshëm. Rekomandimi i Këshillit të Europës citon një listë të hollësishme të arsyeve për të kufizuar të drejtën e informimit:

- siguria kombëtare, mbrojtja, si dhe marrëdhëniet ndërkombëtare;
- siguria publike;
- parandalimi, hetimi dhe procedurimi ndaj aktivitetit kriminal;
- mbrojtja e jetës private;
- mbrojtja e interesave ekonomike, publike dhe private;
- garancia e barazisë për palët që janë në gjyq;
- mbrojtja e mjedisit;
- inspektimi, kontrolli dhe mbikëqyrja nga autoritetet publike;
- politikat shtetërore ekonomike, monetare dhe të shkëmbimit të monedhës;
- garantimin e konfidencialitetit për diskutimin mes autoriteteve publike gjatë përgatitjes së brendshme të një çështjeje të caktuar.

Natyrisht që dhënia e informacionit nuk mund të refuzohet thjesht sepse informacioni i kërkuar është në një nga këto kategori. Për të përcaktuar rastet kur mund të refuzohet informacioni na vjen në ndihmë testi i trefishtë i krijuar nga Article 19:

- informacioni duhet të ketë një qëllim të përligjur, të shprehur në ligj;
- publikimi i informacionit duhet të kërcënojë ose të dëmtojë seriozisht këtë qëllim;
- dëmtimi i qëllimit duhet të jetë më i madh sesa interesi publik për ta publikuar këtë informacion.

5. Proceset për të lehtësuar aksesin: Kërkesat për informacion duhet të procedohen me shpejtësi dhe pa diskriminim dhe duhet të ketë një rishikim të pavarur në raste kur refuzohet dhënia e informacionit.

Garantimi i zbatimit të së drejtës së informimit në praktikë kërkon jo vetëm publikimin vullnetar të informacionit nga organet publike, por edhe që kushdo duhet të ketë të drejtën të kërkojë dhe të marrë informacionin që kanë organet publike, me disa përjashtime. Ky parim kërkon që të caktohen procedura të qarta për mënyrën se si organet publike duhet të përpunojnë kërkesat për informacion. Është gjithashtu e nevojshme që të ketë një sistem monitorimi nga një organ i pavarur për vendimet për të dhënë informacion.

Dokumentet ndërkombëtare për të drejtën e informimit vendosin kritere të ndryshme për procedurat e zbatimit të së drejtës së informimit, me qëllim që të ketë një sistem të hapur, lehtësisht të aksesueshëm për të garantuar të drejtën e informimit. Rekomandimi i Këshillit të Europës është nga më të hollësishmit, duke vendosur këto kritere:

- kërkesat për informacion duhen pranuar nga të gjitha organet publike që mbartin informacion, në mënyrë të barabartë dhe me minimumin e formalitetit;
- kërkesat e informacionit nuk duhet të jenë të detyruar të japin arsye për kërkesat e tyre;
- kërkesat duhen proceduar shpejt dhe brenda afateve të caktuara kohore;
- kërkesat e informacionit duhen ndihmuar “sa më shumë të jetë e mundur”;
- duhet arsyetuar çdo refuzim për të dhënë informacion;
- kërkesat duhet të marrin informacionin në formën që duan, ose duke marrë një kopje ose duke parë dokumentin origjinal.

Një tjetër kriter i rrënjësor në praktikën e rregullimit të së drejtës për informim është që kushdo duhet të ketë të drejtën për ankimim në rastet kur nuk merr dot informacion. Mundësisht, ky ankimim duhet të

grykohet nga një organ i pavarur, si komisioneri për informimin apo organe të ngjashme. Në këtë proces kriteri tjetër që duhet respektuar është që barra e provës për arsyet se përse informacioni i kërkuar duhet të jetë i kufizuar duhet të bjerë mbi autoritetin publik.

6. *Kostot: njerëzit nuk duhet të shkurajohen nga kërkesat për informacion si pasojë e kostove të tepruara.*

Caktimi i kostove të arsyeshme për dhënien e informacionit është një çështje e rëndësishme. Nga njëra anë, nëse kostot janë të larta, ato bëhen pengesë për zbatimin e ligjit. Nga ana tjetër, nëse procesi i dhënies së informacionit ka realisht kosto të larta, duhet garantuar financimi i nevojshëm për të zbatuar të drejtën e informimit. Parimi i përgjithshëm i zbatuar në këtë pikë është se në përgjithësi marrja e informacionit duhet të jetë falas. Edhe në rastet kur është me pagesë, pagesa nuk duhet të jetë më shumë sesa kostot e kopjimit të informacionit.

7. *Dhënia e informacionit ka përparësi: Ligjet që bien në kundërshtim me parimin e aksesit maksimal duhet të ndryshohen ose të shfuqizohen.*

Është e qartë që në çdo vend do të ketë një përplasje mes ligjeve për sekretin shtetëror dhe ligjeve për të drejtën e informimit. Secili shtet duhet të ketë një mekanizëm ligjor për të trajtuar rastet kur ekziston ky konflikt. Ndërkohë që sugjerohet një rishikim i herëpashershëm i ligjeve për sekretin shtetëror, rekomandohet gjithashtu që ligji për të drejtën e informimit të ketë përparësi mbi ligjet e tjera. Parimi që zbatohet në këtë rast është se klasifikimi i një dokumenti si sekret shtetëror nuk duhet përdorur si justifikim për të mohuar dhënien e informacionit, por klasifikimi duhet parë me sy kritik nëse është i nevojshëm apo është tashmë i tejkaluar.

Legjislacioni shqiptar për të drejtën e informimit

Legjislacioni shqiptar garanton të drejtën për informim. Kjo e drejtë njihet që në nenin 23 të Kushtetutës:

1. E drejta e informimit është e garantuar.
2. Kushdo ka të drejtë, në përputhje me ligjin, të marrë informacion për veprimtarinë e organeve shtetërore, si dhe të personave që ushtrojnë funksione shtetërore.
3. Kujtdo i jepet mundësia të ndjekë mbledhjet e organeve të zgjedhura kolektive.

Kjo e drejtë është trajtuar më gjerë në Ligjin për Akses në Dokumentat Zyrtare, Ligji nr.8503, i datës 30.06.1999. Edhe pse ligji u konsiderua në përgjithësi i mirë, me kalimin e kohës u vunë re mangësi në përkufizimin shterrues të disa nocioneve, afatet e zgjatura në mënyrë të tepruar, pamjaftueshmëri të sanksioneve, roli i pamjaftueshëm mbikëqyrës i Avokatit të Popullit, etj. Për pasojë, që nga viti 2007 pati përpjekje nga shoqëria civile, me nismën e Justice Initiative, për ta ndryshuar këtë ligj.

U deshën më shumë se shtatë vjet që ligji i ri të miratohej në parlament në shtator të vitit 2014. Ligji i ri, Ligji nr.119/2014, falë ekspertizës ndërkombëtare, përfshirjes së shoqërisë civile, si dhe procesit të gjatë të diskutimit u përshëndet si një ligj mjaft i mirë, i cili “parashikon një sërë rregullash favorizuese, që në ndryshim nga ligji i mëparshëm, i japin mundësinë e kthimit të tij në një ligj praktik e të vlefshëm.”³ Si pjesë e zbatimit më të mirë të ligjit, në 22 janar 2015 Komisioneri për Të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e Të Dhënave Personale hartoi Urdhrin Nr.14 “Për Miratimin e Programit Model të Transparencës.” Megjithatë, vëzhgime të ndryshme kanë vërejtur se institucionet shqiptare kanë ecur me ritme të ndryshme për të plotësuar kërkesat e këtij ligji. Kjo akoma më shumë në institucionet publike vendore, të cilat janë përballur me një sfidë të dyfishtë: reformën e re administrative dhe funksionimi sa më i mirë i administratës së sapozgjedhur vendore.

³ Respublica, “Komentari i ligjit nr.119/2014 Për të drejtën e informimit,” 2014.

TESTIMI I LIGJIT PËR TË DREJTËN E INFORMIMIT NË ADMINISTRATËN LOKALE

Duke pasur parasysh mungesën e të dhënave për zbatimin në praktikë të ligjit për të drejtën e informimit, si dhe rëndësinë që ka kjo e drejtë për një qeverisje sa më transparente dhe për fuqizimin e qytetarëve kundrejt administratës, u krye një testim për masën dhe mënyrën e zbatimit të ligjit nga administrata lokale. Natyrisht, qëllimi kryesor ishte të shihej në terren se si vepron administrata vendore kur gjendet përballë kërkesave për informacion dhe jo informacioni në vetvete. Ky ushtrim është në vazhden e përpjekjeve për të folur me prova konkrete në aspektin e transparencës së administratës publike ndaj qytetarëve dhe medias, si dhe për të identifikuar fushat më problematike ku mund të ndërhyhet në të ardhmen. Ky testim bëhet akoma më i rëndësishëm në kuadrin e zbatimit të ligjit të ri për të drejtën e informimit, nga një administratë e sapozgjedhur vendore, sipas organizimit të ri administrativ të njësisve vendore.

13

Metodologjia

Testimi i zbatimit të ligjit nisi me trajnimin e grupeve të gazetarëve dhe qytetarëve në 10 bashki të vendit për ligjin për të drejtën e informimit, të drejtën për të kërkuar informacion, dhe hapat që përfshiheshin në këtë proces. Testimi u krye në 10 bashki: Elbasan, Korçë, Shkodër, Vlorë, Gjirokastër, Lezhë, Pogradec, Fier, Kukës, Lushnjë. Në këto bashki u paraqitën gjithsej 120 kërkesa për informacion. Këto kërkesa ishin relativisht të thjeshta, me qëllim që informacioni i ndërlikuar, i hollësishëm, apo i ndjeshëm të mos bëhej shkas për refuzimin e administratës për të kthyer përgjigje.

Për dërgimin e kërkesave për informacion u krijuan dy grupe. Në grupin e parë, 60 kërkesa u dërguan me letrën me kokë dhe vulën e redaksive përkatëse, të cilat ishin nga mediat lokale, ose nga gazetarë korrespondentë të mediave kryesore në kryeqytet, si atyre të shkruara, ashtu dhe ato elektronike. Në grupin tjetër, 60 kërkesa u dërguan nga gazetarë, studentë, përfaqësues të shoqërisë civile, qytetarë të thjeshtë, në kërkesë të thjeshtë, pa ndonjë logo apo përkatësi mediatike. Arsyeja për këtë ndarje në grupe ishte që të vërehej nëse ka ndonjë ndryshim në përgjigjet e administratës publike vendore në kërkesat që bën media dhe në ato që bëjnë qytetarë të thjeshtë. Për këtë arsye, pasi secili nga aplikantët hartoi kërkesat për informacion për administratën, gazetarëve iu kërkua që këto kërkesa t'i paraqisnin me letrën me kokë të medias ku punonin, së bashku me vulën përkatëse dhe me firmën e kryeredaktorit, nëse ishte e mundur. Ndërkohë, grupi tjetër u paraqit me letër të thjeshtë, ku si kontakt ishte lënë adresa e aplikantit, së bashku me numrin e telefonit dhe e-mailin. Asnjë nga kërkesat nuk jepte ndonjë arsye se përse kërkohej informacioni.

Kërkesat për informacion u dërguan pa ndonjë grafik të caktuar apo të ndarë të dy grupeve nga njëri tjetri. Aplikantëve iu kërkua që të përpiqeshin të merrnin numrat e protokollit për kërkesat që dorëzonin, si dhe të vinin re të gjitha hollësitë në procesin e aplikimit, të tilla si pritja nga administrata, strukturat përgjegjëse, protokollimi, kontakti me drejtorinë përkatëse, marrja e informacionit, reagimi nga administrata, cilësia e përgjigjes së marrë, koha për t'u përgjigjur, etj.

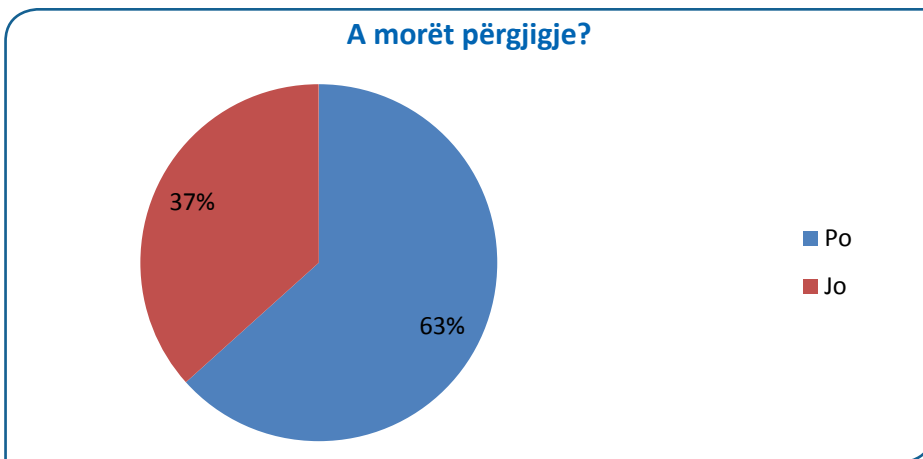
Rezultatet kryesore të testimit në praktikë të së drejtës së informimit

I gjithë procesi i aplikimit të kërkesave për informacion u monitorua për të vërejtur se cilat ishin prirjet kryesore të sjelljes së administratës ndaj kërkesave për informacion. Për këtë qëllim, u bë një analizë si sasiore, ashtu dhe cilësore e hapave të ndryshme të procesit të aplikimit. Kështu, u pa përqindja e kthimit të përgjigjeve, koha për të marrë përgjigje, mënyra e kthimit të përgjigjeve, e kështu me radhë. Gjithashtu, u vërejtën dhe reagimet e administratës ndaj kërkesave për informacion, cilësia e

informacionit të dhënë, gatishmëria për të dhënë informacion, si dhe aspekte të tjera të veçanta që mund të vëreheshin. Natyrisht, në fund u bë dhe krahasimi mes dy grupeve, për të vërejtur nëse administrata aplikonte standarde të dyfishta në pranimin dhe kthimin e përgjigjeve për informacion.

- **Marrja e përgjigjeve dhe cilësia e tyre**

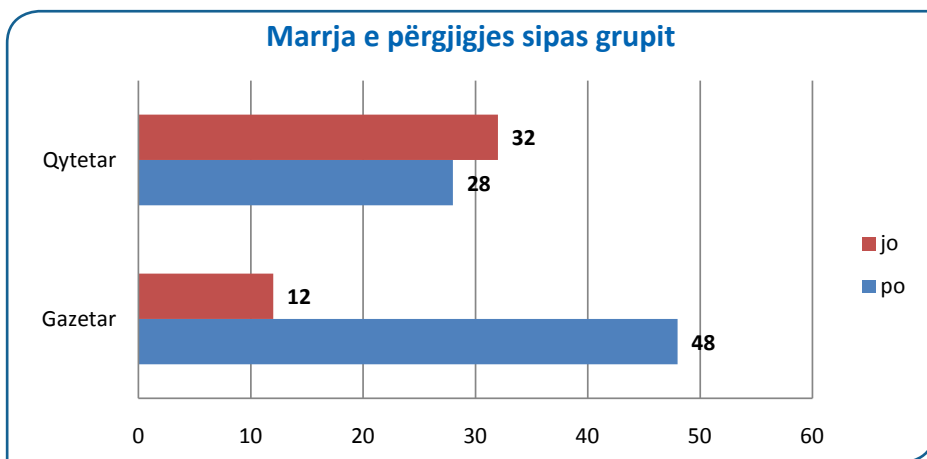
Nga 120 kërkesa për informacion të dërguara pranë niveleve të ndryshme të institucioneve në kryeqytet u morën përgjigje në 76 raste, ndërkohë që në 44 raste të tjera ose u refuzua përgjigjja, ose nuk pati asnjë lloj reagimi nga administrata. Grafiku i mëposhtëm paraqet kthimin e përgjigjeve të marra në përqindje:

Grafiku nr.1 "Kthimi i përgjigjeve" (N=120)

Pra, kemi 37% të kërkesave që nuk kanë marrë asnjë lloj përgjigje nga administrata publike lokale, një përqindje relativisht e lartë e refuzimit të dhënies së informacionit. Një rezultat i ngjashëm u vërejt dhe me monitorimin e kryer në vitin 2012 dhe 2014 në nivel të administratës qendrore, ku 60% e aplikantëve morën përgjigje. Ndërkohë, grafiku 2 tregon se si ndahet kthimi i përgjigjes në varësi të grupit të aplikantëve, pra nëse aplikanti për informacion është paraqitur si gazetar apo si qytetar i thjeshtë.

Grafiku nr.2 "Marrja e përgjigjes sipas grupit" (N=120)

16

Si mund të shihet nga grafiku, në grupin e gazetarëve ka një përqindje suksesi shumë më të lartë në marrjen e përgjigjes në krahasim me grupin e qytetarëve të thjeshtë. Kështu, përgjigja iu është refuzuar 20% të gazetarëve që kanë kërkuar informacion, ndërkohë që në grupin e qytetarëve 53% prej tyre nuk kanë marrë përgjigje. Ky diferencim dëshmon për një ndërgjegjësim dhe gatishmëri më të madhe të administratës ndaj kërkesave të medias dhe për një privilegjim më të madh në krahasim me qytetarët e thjeshtë.

Natyrisht që një element shumë i rëndësishëm dhe domethënës i përgjigjeve të marra është dhe cilësia e informacionit që merret. A është ajo që kërkohet? A është i plotë apo i cunguar? A të orienton administrata në rastet kur i drejtohesh autoritetit të gabuar për një informacion të caktuar? Të gjitha këto pyetje u morën parasysh gjatë vëzhgimit të aplikimit të kërkesave për informacion.

Për qëllimin e vlerësimit të cilësisë së përgjigjeve të marra, llojet e përgjigjeve u klasifikuan paraprakisht në kategoritë e mëposhtme:

E plotë = informacioni është ai që kërkohet dhe është i plotë.

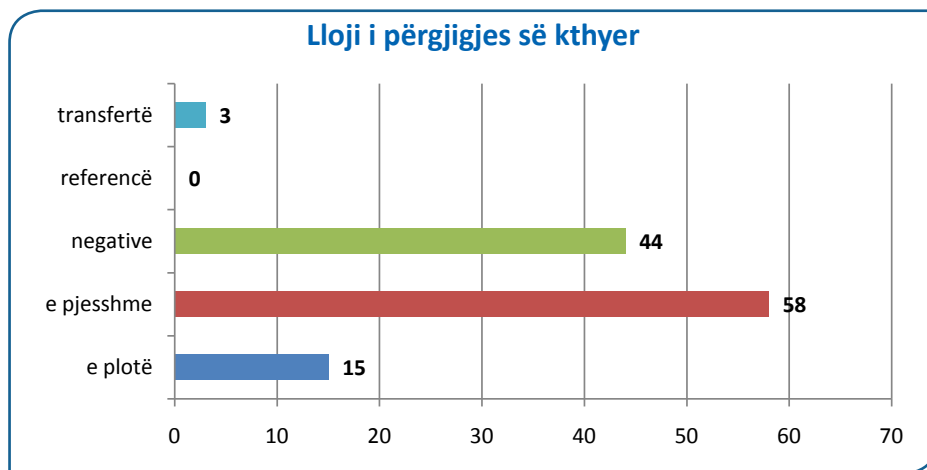
E pjesshme = informacioni është ai që kërkohet, por jepet i cunguar.

Negative = refuzohet kërkesa ose nuk merret asnjë informacion.

Referencë = jepet përgjigje duke të këshilluar që t'i drejtohesh një ligji, uebsajti, apo një dokumenti të caktuar.

Transferta = përgjigja konsiston në këshillën për t'u drejtuar te një institucion tjetër që është më i përshtatshëm për informacionin e kërkuar.

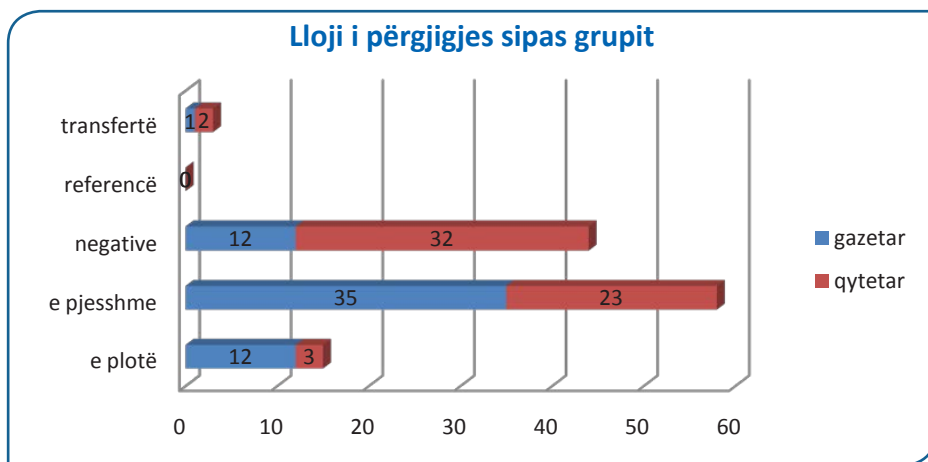
Grafiku i mëposhtëm paraqet ndarjen e përgjigjeve sipas cilësisë së informacionit të marrë.

Grafiku nr.3 "Lloji i përgjigjes së kthyer" (N=120)

Si mund të vërehet nga grafiku, rreth 12.5% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 48% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Ajo që është vërejtur në përgjigjet e pjesshme ka qenë kryesisht dhënia e një informacioni të përgjithshëm, pa specifikat e kërkuara nga aplikanti. Në disa raste, sidomos për gazetarët, ndërkohë që kërkesa bënte fjalë për marrjen e dokumenteve specifike, ato nuk janë dhënë, por është marrë një përmbledhje apo një informacion i përgjithshëm, jo në përputhje me kërkesën. Në 3 nga 120 raste aplikantët u këshilluan t'i drejtohen një institucioni tjetër për këtë informacion.

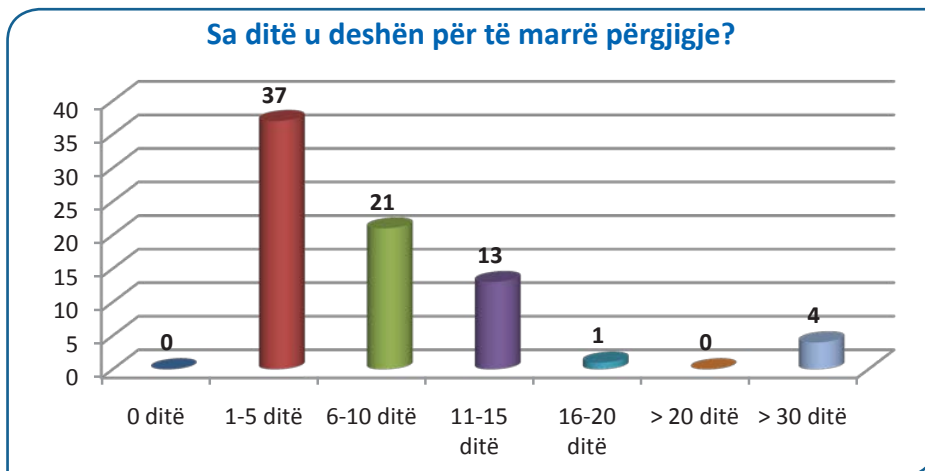
Grafiku nr.4, "Lloji i përgjigjes sipas grupit" (N= 120)

18

Po të shohim ndarjen e përgjigjeve sipas dy grupeve të caktuara që në fillim, do të vërejmë që ka ndryshim në grupet me përgjigje të plota, ku gazetarët kanë marrë katërfishin e përgjigjeve të plota në krahasim me qytetarët. Më saktësisht 20% të përgjigjeve të gazetarëve janë konsideruar të plota, në krahasim me 5% të qytetarëve. Edhe në lidhje me përgjigjet e pjesshme, vërehet një favorizim i administratës për gazetarët krahasuar me qytetarët, pasi këta të fundit kanë marrë përgjigje të pjesshme në 58% të rasteve në krahasim me 38% për gazetarët. Pra në përgjithësi, të gjitha kategoritë tregojnë një favorizim të vazhdueshëm, herë më të lehtë dhe herë më të theksuar për gazetarët kundrejt qytetarëve përsa i përket cilësisë së përgjigjes.

- **Koha e kthimit të përgjigjes**

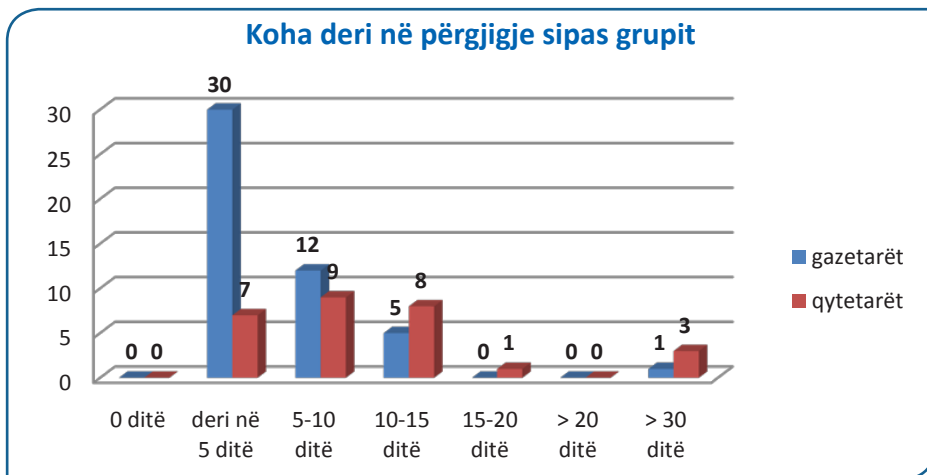
Një tjetër element i rëndësishëm i vëzhguar gjatë aplikimit për informacion ishte dhe koha që iu desh administratës për të kthyer përgjigje.

Grafiku nr.5 “Kohëzgjatja e përgjigjes” (N=76)

Duke llogaritur një mesatare të kohës që është dashur për të gjitha kërkesat, janë dashur mesatarisht 8 ditë për të marrë përgjigje për një kërkesë të caktuar. Ky është një përmirësim i lehtë në krahasim me sondazhin e vitit 2012 dhe 2014 për administratën qendrore, ku mesatarja e marrjes së përgjigjes ishte përkatësisht 9 dhe 10 ditë. Si mund të shihet nga grafiku, 21 përgjigje ose 27% e përgjigjeve të marra, janë dhënë brenda 10 ditëve, ndërkohë që 48% e tyre janë dhënë brenda 5 ditëve. Ky ritëm i kthimit të përgjigjes mund të konsiderohet relativisht i kënaqshëm, sidomos në krahasim me sondazhet e mëparshme, ku përgjigjet normalisht kërkonin deri 10 ditë. Megjithatë, ka edhe 13 kërkesa që u është dashur deri në 15 ditë që të marrin përgjigje dhe 4 të tjerave edhe më shumë se 30 ditë. Pra, ka një prirje që përgjigja kur merret të jetë relativisht e shpejtë, por nuk mund të përgjithësohet në këtë fushë. Ka të ngjarë që ritmi të varet edhe nga informacioni i kërkuar dhe nga infrastruktura e institucionit.

Grafiku nr.6, “Kohëzgjatja e përgjigjes sipas grupit”(N=76)

20

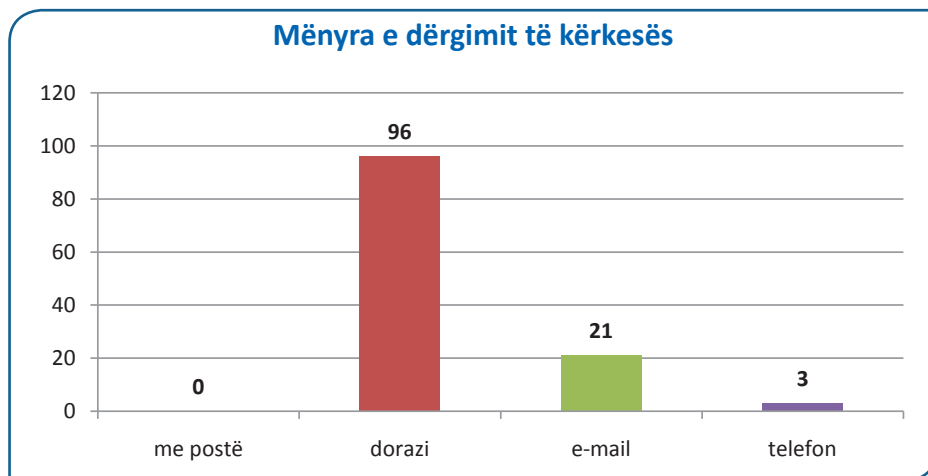
Ndarja në grupet e medias dhe qytetarëve në marrjen e përgjigjes është në të njëjtën linjë me treguesit e tjerë të vërejtur deri tanimë gjatë procesit, pra konfirmohet përparësia që u jepet gazetarëve në krahasim me qytetarët e thjeshtë edhe përsa i përket kohës së dashur për të marrë përgjigje. Kështu, rreth 12% e qytetarëve që kanë aplikuar e kanë marrë këtë përgjigje brenda 5 ditëve, në krahasim me 50% të gazetarëve. Situata e përqindjes së gazetarëve që kanë marrë përgjigje brenda 10 ditësh është e përafërt me qytetarët: përkatësisht 20% dhe 12%. Ndërkohë 8% e gazetarëve kanë marrë përgjigje brenda 15 ditëve krahasuar me 13% të qytetarëve. Lajmi i mirë është që me përjashtim të një qytetari që ka pritur 16-20 ditë për të marrë përgjigje, asnjë tjetër nuk ka pritur më shumë 15-20 ditë. Me vonesë të theksuar mbeten katër raste, 3 nga të cilët qytetarë, ku janë dashur më shumë se 30 ditë për të marrë përgjigje. Ndërkohë që prirja është më pozitive për gazetarët, problematike mbetet prirja për të lënë në pritje më të gjatë kërkesat e qytetarëve.

- **Modalitetet e aplikimit dhe përgjigjes**

Një tjetër aspekt i vëzhguar gjatë procesit të aplikimit ka qenë edhe kushtet për aplikimin, lehtësia apo vështirësia në dërgimin e kërkesës, si dhe kthimi i përgjigjes dhe komunikimi gjatë gjithë kësaj kohe.

➤ **Pranimi i kërkesës**

Në monitorimet e ngjashme që ISHM ka bërë në vitet 2011, 2012 dhe 2014 për qeverinë qendrore, dërgimi i kërkesës ka qenë një hallkë relativisht problematike në procesin e aplikimit të kërkesave për informacion. Kjo jo aq për ndonjë tendencë apo pengesë nga ana e administratës, por thjesht për shkak të një mungese të një procedure të unifikuar, të qartë dhe të shpallur për të gjithë në rastin e pranimit të kërkesave për informacion.

Grafiku nr.7 "Mënyra e dërgimit të kërkesës"(N=120)

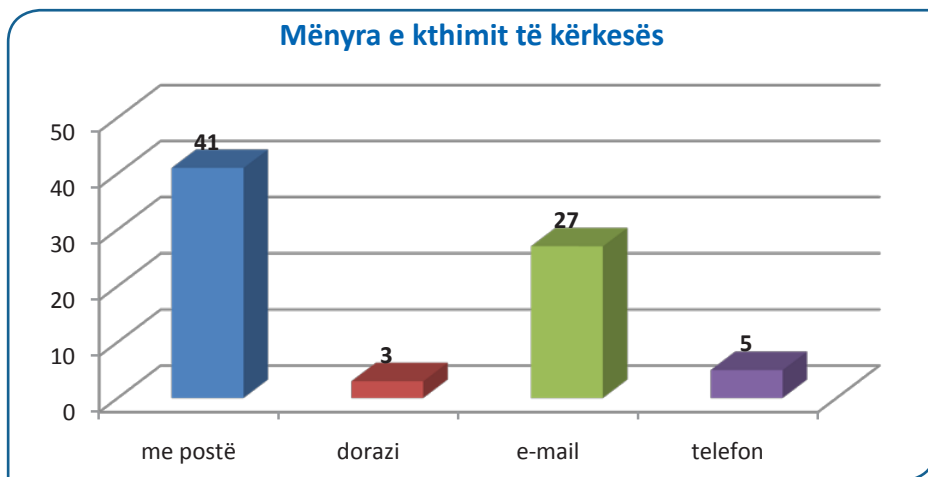
Siç shihet nga grafiku, numri dërrmues i kërkesave për informacion janë dërguar dorazi, rreth 80% e tyre, kurse një pjesë e vogël me e-mail, dhe akoma më pak nëpërmjet telefonit. Kjo reflekton deri në një farë

mase edhe natyrën më familjare të funksionimit të qyteteve dhe bashkive të vogla, ku procesi formal jo gjithnjë është prioritet, ose ndoshta edhe mungesën e një procesi të unifikuar formal për procedurën e pranimit të kërkesave.

➤ **Marrja e përgjigjes**

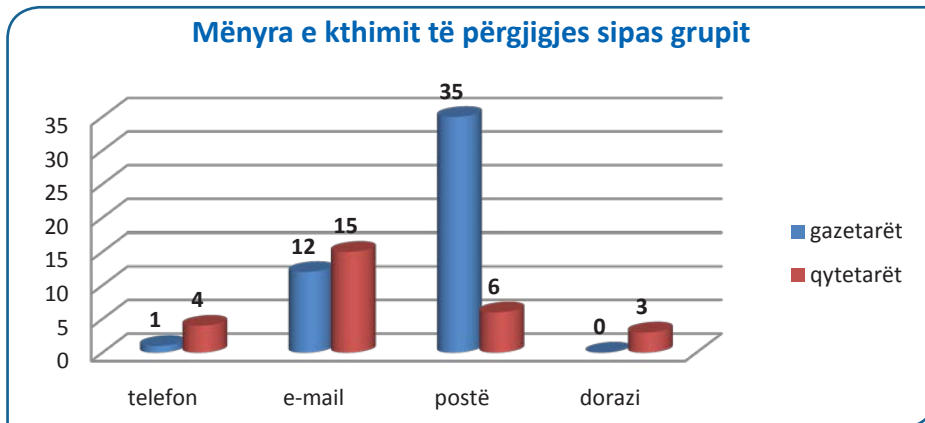
Mënyra e marrjes së përgjigjes, në ato raste kur është kthyer përgjigje, ka qenë në mënyra të ndryshme. Duke qenë se aplikantët kishin lënë si kontakte edhe adresë poste, edhe e-mail, edhe telefon, nuk kanë qenë të pakta rastet kur aplikantët janë kontaktuar nga administrata për t'u pyetur për mënyrën e preferuar të kthimit të përgjigjes. Megjithatë, në më shumë se gjysmën e rasteve, përgjigjet janë kthyer me postë, në rrugë zyrtare.

Grafiku nr. 8, "Mënyra e kthimit të përgjigjes" (N=76)

Si mund të shihet nga grafiku, mënyra më e zakonshme për të kthyer përgjigje ka qenë posta, me rreth 54% të përgjigjeve të marra të dërguara me postë. Pothuajse të gjitha rastet kur përgjigja është marrë dorazi, ka ndodhur pasi aplikantët janë marrë në telefon dhe janë pyetur se si preferojnë ta marrin përgjigjen, pra me dëshirën e vetë aplikantëve. Ajo që vërehet është edhe një prirje në rritje për të kthyer përgjigjen nëpërmjet e-mail-it, mundësi që ligji i ri ia jep si kërkuesve dhe dhënësve

të informacionit: 35% e përgjigjeve të dhëna janë kthyer nëpërmjet postës elektronike.

Grafiku nr.9, "Mënyra e kthimit të përgjigjes sipas grupit" (N=76)

Nëse do të shohim grafikun që paraqet mënyrën e dhënies së informacionit sipas grupit, është e qartë se ka një dallim të ndjeshëm në kthimin e përgjigjes mes gazetarëve dhe qytetarëve. Nga 41 përgjigje që janë kthyer me postë, vetëm gjashtë kanë qenë për qytetarët, ndërsa gjithë të tjerat kanë qenë për gazetarët. Gati gjysma e qytetarëve që kanë marrë përgjigje e kanë marrë atë nëpërmjet e-mailit, në krahasim me 25% të gazetarëve. Po kështu, një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve ka marrë përgjigje nëpërmjet telefonit, ndërkohë që vetëm një gazetar ka marrë përgjigje me telefon.

CITIME NGA PËRVOJA E APLIKANTËVE

“Mbetet problem, sidomos në qytet dhe qarqet e vogla, zgjidhja në mënyrë informale e kërkesave për informacion. Shpesh nëpunësit stepen, sidomos kur kërkesat i drejtojnë gazetarët. Prirjen më të shumti drejt dhënies gojarisht të informacionit pa e dhënë atë me shkrim. Një problem që ndesha ishte edhe mosnjohja e ligjit të ri, ku afati për kthimin e përgjigjes nuk është më dyzet ditë por dhjetë.”

“Hallkat e institucioneve ku paraqita kërkesat për informacion nuk veprojnë me efektivitet. Vihen re zvarritje që në protokollimin e kërkesave, përcjelljen e tyre te personi i duhur, edhe pse ligji i ri parashikon që çdo institucion të ketë koordinatorin përkatës për informimin e publikut.”

“Kërkesën time e paraqita si qytetar dhe konstatova se ende institucionet e trajtojnë si pronë të vetën dokumentin zyrtar. Më referuan që përgjigjen për kërkesën time e gjeja në faqen web të institucionit, por kur kërkova dokumentin zyrtar ngurruan të ma jepnin.”

“Personi përgjegjës pranë institucionit u përpoq t'i shmangej kërkesës sime për informacion duke më thënë se kjo nuk mbulohej si çështje nga institucioni të cilit iu drejtova, por nuk më udhëzoi se pranë cilit institucion duhet ta paraqisja kërkesën time, megjithëse ligji i detyron ta bëjnë një gjë të tillë.”

“Shpallja e programit të transparencës nga institucione të caktuara, në faqen web apo në hyrje të institucionit është një ndihmesë e madhe për kërkuesit e informacionit, sepse ezauron një sërë kërkesash pa qenë nevoja ta drejtosh atë formalisht. Mendoj se programi i transparencës duhet thelluar më tej dhe të këmbëngulet që të implementohet nga të gjitha institucionet.”

“Për të drejtuar kërkesat e mia për informacion u bazova në udhëzimet e portalit Pyetshtetin.al. Shkarkova formularin e kërkesës nga portali në fjalë dhe i drejtova kërkesë me shkrim koordinatorit të së drejtës së informimit pranë institucionit dhe e dërgova në institucion ku pasi kërkesa u protokollua mora përgjigje brenda afatit 10-ditor. Mendoj se formalizmi i kërkesave i vë në pozita pune edhe institucionet që s’mund të justifikohen me pretekstin se kërkesa nuk është formale dhe referuar në ligj.”

“Pasi nuk mora përgjigje për kërkesat që paraqita, bëra ankimim pranë Komisionerit për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale. Pata angazhimin e plotë të këtij institucioni të cilët e referuan ankesën time pranë institucionit ku paraqita kërkesat dhe pas këtij ankimimi mora përgjigje për kërkesat. Mendoj se kjo praktikë duhet zgjeruar më tej, pasi shpesh qytetarët dhe gazetarët nuk janë në dijeni të ekzistencës së kësaj instance ankimi, që pa dyshim i vë para përgjegjësisë institucionet që neglizhojnë kërkesat e publikut.”

“Pas përvojës që pata me dërgimin e kërkesave për informacion vura re që institucionet qendrore lokale (bashki, qark) janë më të ndërgjegjësuar në dhënien e informacionit. Problem mbeten agjencitë dhe institucionet në varësi të tyre, që shpesh e neglizhojnë dhënien e informacionit, kanë mosnjohje të ligjit dhe nuk kanë personelin përkatës për të ezauruar kërkesat e publikut.”

“Pasur parasysh se shumë shërbime për qytetarët janë transferuar nga shteti te privati, mendoj se duhet bërë më shumë për ndërgjegjësimin e institucioneve që punojnë me fonde shtetërore apo jam shërbime për llogari të shtetit. Këto institucione shpesh nuk janë të ndërgjegjësuar për informimin e publikut, duke e trajtuar veten si ndërmarrje private hermetike ndaj publikut. Mendoj se kjo do të jetë një sfidë për të ardhmen, pasur parasysh që përherë e më shumë shërbime po transferohen te privati.”

“Pata një përvojë “të çuditshme” kur kërkova informacion pranë një institucioni, zyrtari i të cilit ishte i njohuri im. Ai u shpreh i fyer që i kisha kërkuar informacion me shkrim për një çështje që lidhej me punën e institucionit të tij, duke më thënë se këtë mund ta sqaronim “miqësisht”. Në bashkitë apo qarqet e vogla, për shkak të njohjeve personale, vazhdon të mbetet problem dhënia e informacionit në mënyrë formale.”

“Si gazetar i vjetër që jam mendoj se problemi i marrjes së informacionit nga gazetarët mbetet një problem i dyfishtë. Gazetari që mbulon prej kohësh një fushë të caktuar krijon njohje me nëpunësit e institucioneve që mbulon dhe për shkak të ritmeve të shpejta të punës shpesh e merr informacionin në mënyrë joformale. Nga ana tjetër edhe nëpunësit e kanë më të volitshme ta japin informacionin në këtë rrugë, sepse gjithçka mbetet brenda kuadrit të një bisede pa pasur asnjë provë se ky informacion është dhënë prej tij.”

“Në punën tonë si gazetarë shpesh afati dhjetëditor i përgjigjes është i papërshtatshëm, sepse lajmit i humbet freskia dhe menjëhershëmëria. Mendoj se këto afate vlejnë më shumë për një punë investiguese, që kryhet në një shtrirje më të gjatë kohore, kurse për lajmin e ditës informacioni i kërkuar sipas ligjit nuk bën shumë punë, sepse “vjetrohët”.

“Problem mbetet lloji i përgjigjes që japin institucionet dhe kjo shpesh është e pamatshme në kuptimin që respektohen tërë procedurat ligjore të dhënies së informacionit, por përgjigjja e dhënë ose është jashtë teme, ose i referohet diçkaje pa lidhje, ose është e mangët dhe e paplotë. Në këtë rast ankimi bëhet i vështirë, sepse titullari i institucionit pretendon se është përgjigjur brenda procedurave të kërkuara nga ligji.”

PËRFUNDIMET KRYESORE

Përmirësimi i zbatimit të së drejtës për informim është themelor për një shoqëri më demokratike, më të hapur dhe për një qeverisje më transparente. Miratimi i ligjit të ri për të drejtën e informimit është padyshim një sinjal pozitiv në këtë aspekt. Megjithatë, rezultatet e testimit praktik të ligjit tregojnë se ende duhet një punë e madhe në këtë drejtim, për të ndryshuar praktikat dhe mentalitetin ekzistues për dhënien e informimit atyre që e kërkojnë, qofshin gazetarë apo qytetarë të thjeshtë.

Krahasuar me monitorimet e mëparshme të zbatimit të së drejtës për informim, ky monitorim konfirmoi sërish të njëjtat të dhëna: kërkesat për informacion marrin përgjigje në rreth 63% të rasteve dhe përgjigja nuk është gjithnjë e plotë, thelbësore, apo ajo që kërkohet. Gjithashtu, ai konfirmoi se në një numër të konsiderueshëm rastesh mbeten ende probleme të lidhura me praktikën e administratës në dhënien e informacionit.

Monitorimi gjithashtu konfirmon standardet e dyfishta të administratës përsa i përket trajtimit të gazetarëve nga njëra anë dhe qytetarëve nga ana tjetër. Gazetarët mbeten ende të privilegjuar në marrjen e informacionit në krahasim me qytetarët. Të gjitha këto të bëjnë të mendosh se e drejta e informimit ende nuk zbatohet njëjloj për të gjithë.

ANEKS: LISTA E INSTITUCIONEVE TË TESTUARA DHE REZULTATET PËRKATËSE

Nr.	Institucioni	Nr. kërkesave	Përgjigje pozitive	Përgjigje negative
1	Bashkia Elbasan	12	10	2
2	Bashkia Korçë	12	11	1
3	Bashkia Shkodër	12	5	7
4	Bashkia Vlorë	12	8	4
5	Bashkia Gjirokastër	12	7	5
6	Bashkia Lezhë	12	10	2
7	Bashkia Pogradec	12	7	5
8	Bashkia Fier	12	9	3
9	Bashkia Lushnjë	12	5	7
10	Bashkia Kukës	12	4	8

ZBATIMI I TË DREJTËS PËR INFORMIM NË PRAKTIKË

Testimi në praktikë i të Drejtës për Informim ka qënë sporadik dhe i rrallë. Ka shumë pak informacion për shkallën e njohjes së këtij ligji dhe të drejte nga qytetarët, për masën e përdorimit të këtij ligji, si dhe për respektimin nga administrata të kësaj të drejte. Ndërkohë që media duket se e njeh më shumë këtë ligj dhe e përdor më shumë për qëllimet e punës së saj, sërish nuk ka dokumentim të rregullt për përgjigjet që merr nga administrata.

Edhe ato pak studime apo testime në praktikë që janë bërë, janë sporadike, me distancë të konsiderueshme kohe nga njëri-tjetri dhe me një metodologji të ndryshme. Të gjithë këta faktorë nuk lejojnë që të kemi një vështrim krahasimor në kohë për zbatimin e ligjit për të drejtën për informim nga administrata. Gjithsesi, duke pasur parasysh rëndësinë e ligjit dhe sidomos të zbatimit të tij, do të ishte e dobishme që të bëhej një përmbledhje e testimeve të mëparshme në këtë fushë, për të pasur një pasqyrë sa më të plotë të gjendjes dhe problemeve që hasen.

Rezultate nga testime të mëparshme të së drejtës për informim

- Qendra për Zhvillimin dhe Demokratizimin e Institucioneve (QZHDI) zhvilloi një proces monitorimi për zbatimin e ligjit për të drejtën e informimit nga administrata publike në vitin 2003. Monitorimi u përqendrua në rrethet Tiranë, Shkodër, Kukës, Vlorë, Lushnjë, Gjirokastrë dhe Elbasan. Institucione të ndryshme vendore, qendrore dhe të pavarura u përfshinë në procesin e

testimit. Sipas këtij testimi, shumica e institucioneve nuk kishin zyrë informacioni për qytetarët. Për më tepër, nuk kishte informacion për mënyrën si duheshin trajtuar kërkesat për informacion. Gjithashtu, u vërejt se më shumë se 87% e administratës nuk e dinte që në Shqipëri ekziston ligji për të drejtën e informimit. Po kështu, pati institucione që refuzuan t'i pranonin kërkesat për informacion.

- Një vit më vonë, Zyra për Mbrojtjen e Qytetarëve zhvilloi një tjetër anketim dhe monitorim në lidhje me zbatimin e ligjit për të drejtën e informimit. Sipas këtij sondazhi, vetëm 23 % e qytetarëve thanë se ishin në dijeni për të drejtën e informimit dhe si mund të përdoret ajo për të marrë informacion pranë administratës. Ndërkohë, në po të njëjtin monitorim, 69% e punonjësve të administratës gabuan përgjigjen për afatin për të dhënë informacion dhe 15 % thanë se nuk pranonin të jepnin informacion nëse kërkesa nuk ishte e motivuar, pra në kundërshtim të plotë me ligjin.
- Avokati i Popullit, sipas ligjit të vitit 1999, ka një rol të veçantë në mbikqyrjen e zbatimit të së drejtës për informim. Edhe pse veprimtaria e Avokatit të Popullit nuk ka rezultuar në monitorime aktive të llojit empirik mbi zbatimin e ligjit, raportet vjetore dhe udhëzimet e Avokatit të Popullit në lidhje me rastet e ankimuarra për të drejtën e informimit janë një dritare tjetër mbi trajtimin e kësaj të drejte nga qytetarët dhe administrata. Duke qenë se rastet e ankimit të paraqitura në raportet vjetore të këtij institucioni ndër vite nuk janë të shumta, mund të arrihet në përfundimin se nuk ka një njohje dhe përdorim të gjerë të ligjit nga qytetarët.
- Një burim tjetër i zbatimit në praktikë të së drejtës për informim vjen nga Transparency International Albania. Në përpjekjen e saj për t'u dhënë qytetarëve asistencë ligjore dhe ndihmë në mbledhjen e informacioneve të nevojshme për zgjidhjen e konflikteve administrative, kjo organizatë ka bërë një vëzhgim edhe në lidhje me përqindjen e përgjigjeve të marra nga administrata në këtë proces. Sipas vëzhgimit të bërë në vitin 2011, 58% e kërkesave të dërguara për informacion kishin mbetur pa përgjigje. Në disa raste, edhe pas dërgimit të kërkesës disa herë rresht, nuk është marrë asnjë lloj përgjigje.

- Po në vitin 2011, disa organizata ndërkombëtare si Access Info Europe, Centre for Law and Democracy dhe International Budget Partnership kryen një testim të zbatimit të së drejtës për informim të quajtur “Ask Your government!6 Question Campaign.” Në këtë testim u përfshinë 80 vende dhe u testuan institucionet përkatëse në çdo vend në lidhje me 6 pyetje nga fusha të ndryshme. Në renditjen e të gjitha vendeve Shqipëria doli në vend të 25.
- Të njëjtat organizata në 2011 kryen një vlerësim të ligjeve për të drejtën e informimit në 89 vende të botës, nisur nga 61 indikatorë të ndryshëm. Në këtë vlerësim, ligji shqiptar u rendit në zonën me vlerësim të dobët, e pasuar vetëm nga 6 vende të tjera. Kjo tregoi që ligji shqiptar për të drejtën e informimit kishte nevojë për një përmirësim, sidomos krahasuar me pozicionimin shumë të mirë të vendeve fqinje në këtë vlerësim për standardet ligjore të të drejtës së informimit.
- Në 2012 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim të zbatimit të ligjit nga administrata në praktikë. Nga 250 kërkesa për informacion të dërguara pranë niveleve të ndryshme të institucioneve në kryeqytet u morën përgjigje në 60% të rasteve. Për kërkesat që u paraqitën si gazetarë pati një përqindje suksesi më të lartë në marrjen e përgjigjes në krahasim me grupin e qytetarëve të thjeshtë. Nga përgjigjet e marra rreth 35% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 12% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 9 ditë për të marrë përgjigje.
- Në vitin 2012-2013 Qendra Respublica gjithashtu ka kryer një testim të së drejtës për informim nga administrata në nivele të ndryshme hierarkie dhe në zona të ndryshme të Shqipërisë. Aplikimet janë bërë në emër të organizatave të shoqërisë civile, avokatëve, gazetarëve, apo individëve. Nga 202 kërkesa të bëra, autoritetet janë përgjigjur në 59 raste, ndërkohë që në 143 raste nuk ka pasur përgjigje. Nga përgjigjet e dhëna 52 janë konsideruar të plota dhe 7 të paplota. Nga 143 rastet e refuzimit të përgjigjes janë paraqitur 142 ankime administrative, ku autoritetet janë përgjigjur pozitivisht në 53 raste dhe negativisht në 89 raste. Përsa i përket shpejtësisë së kthimit të përgjigjeve ndaj kërkesave

fillestare, koha mesatare e përgjigjes ka qenë 24 ditë, ku përgjigja më e shpejtë ka qenë 4 ditë, ndërkohë që më e vonuara ka qenë 61 ditë.

- Në vitin 2013 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim për zbatimin e të drejtës së informimit në organet e pushtetit gjyqësor. Nga 50 kërkesa për informacion të dërguara pranë institucioneve të ndryshme të sistemit të drejtësisë dhe atij gjyqësor në kryeqytet u morën përgjigje në 30 raste, ndërkohë që në 20 raste të tjera nuk pati asnjë lloj përgjigje. 30% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 24% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 10.6 ditë për të marrë përgjigje për kërkesat.
- Në vitin 2014 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim për zbatimin e të drejtës së informimit në organet e pushtetit gjyqësor. Nga 153 kërkesa për informacion të dërguara pranë institucioneve të ndryshme në kryeqytet u morën përgjigje në 59% të rasteve. 27% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 25% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 12 ditë për të marrë përgjigje për kërkesat.
- Një vëzhgim i zbatimit të kërkesave për transparencë dhe caktimit të koordinatorëve në qershor 2015 vërejtí se kishte dallime të theksuara midis institucioneve qendrore në lidhje me zbatimin e kriterëve të përcaktuara në ligj. Ndërkohë që disa prej tyre ishin mjaft të hollësishëm dhe të saktë në përgjigjen ndaj qytetarëve dhe në dhënien e informacionit, disa ende nuk kishin caktuar një koordinator për informimin, që do të mbulojë këtë fushë. Shumë institucione ishin mjaftuar duke botuar dokumentent model për transparencën nga Komisioneri, ndërkohë që disa të tjerë nuk i referoheshin fare programit të transparencës në faqet e tyre.